

معاونت امور بهداشتی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

مقاله بررسی نسخ مراکز بهداشتی درمانی در سال ۸۸

گردآوری و تدوین :
دکتر مریم نفیسی (کارشناس مسئول امور دارویی معاونت بهداشت)
مریم عمرانی (کارشناس معاونت بهداشت)

زیر نظر :

دکتر علی رمضانخانی

خلاصه :

امروزه یکی از مشکلات بزرگ سیستم های سلامت دنیا، استفاده غیر منطقی از داروها می باشد. وضعیت دارو و کمبود های آن از مشکلات اساسی مردم به شمار می آید و یکی از علل مهم آن فرهنگ غلط نسخه نویسی است. سازمان جهانی بهداشت برآورد می کند که بیش از نیمی از تمامی داروهایی که تجویز می شوند و یا توزیع و فروخته می شوند مورد نیاز نبوده اند و نیمی از همه بیماران با وجودی که دارو درمانی در آنها بطور صحیحی صورت می گیرد اما با شکست درمانی مواجه می شوند. علاوه بر مصرف زیاد دارو، مصرف کم و اشتباه داروها نیز سبب اتلاف منابع و خطرات بزرگی در نظام سلامت می گردند. در این راستا در معاونت بهداشت شهید بهشتی به منظور نظارت بر نحوه نسخه نویسی پزشکان تحت پوشش، نسخ دارویی در شبکه های بهداشت و درمان به صورت سه و شش ماهه بررسی و نتایج حاصل از آن به اطلاع پزشکان مربوطه می رسد. در مطالعه ای که روی نسخ تجویزی پزشکان عمومی تبریز انجام شده، شاخص میانگین ارقام تجویزی ۳,۸۲ برآورد شده است (۱).

در بررسی پیش رو، به روش توصیفی در دو مرحله ۲۳۲۹۳ نسخه تجویزی ۴۷۴ پزشک و دو شاخص تجویز دارو یعنی شاخص میانگین ارقام تجویزی و شاخص میانگین قیمت یک نسخه (ریال) در مراکز بهداشتی درمانی تابعه معاونت بهداشت شهید بهشتی ارزیابی شده است. در مراکز بهداشتی شهری، بیشترین میزان نسخ تجویزی مربوط به نسخ آزاد و در مراکز شهری- روستایی (به استثنای شبکه بهداشت پاکدشت) مربوط به نسخ بیمه روستایی است این امر بررسی های بیشتری را می طلبد. کمترین میانگین ارقام تجویزی به ترتیب در شش ماهه اول و دوم سال $۲,۵۱ \pm ۰,۴۱$ و $۲,۶۹ \pm ۰,۵۵$ و میانگین قیمت یک نسخه به ترتیب در شش ماهه اول و دوم سال ۱۷۷۲۵ و ۲۰۴۲۲ ریال می باشد.

واژگان کلیدی : تجویز منطقی، مصرف دارو، الگوی نسخه نویسی

مقدمه

دارو بعنوان کالایی استراتژیک رابطه مستقیمی با سلامتی مردم دارد. یکی از مسائل بسیار مهم و حیاتی در سلامت مردم هر کشور تجویز و مصرف داروها می باشد. عوامل متعددی بر تجویز و مصرف منطقی دارو تأثیرگذار است که یک عامل آن پزشک می باشد با توجه به اینکه پزشکان صادرکننده نسخه هستند یکی از مستندترین راه های بررسی الگوی تجویز دارو ارزیابی نسخه های پزشکان است. از آنجا که نسخه تجویزی پزشک به عنوان دستورالعمل وی برای بهبود بیمار تلقی می شود در عین سادگی می تواند آئینه تمام نمای مجموعه برخوردهای درمانی منتخب یک پزشک باشد. فرهنگ غلط نسخه نویسی و مصرف غیر منطقی دارو پیامدهای منفی چون کاهش اثر واقعی دارو، افزایش میزان عوارض جانبی دارو، از بین رفتن منابع تأمین دارو و کمبود و یا نبود پاره ای از اقلام دارویی را در پی خواهد داشت. بنابراین آموزش پزشکان در زمینه تجویز منطقی داروها و رعایت نکات ضروری در نسخه نویسی، افزایش ارتباط حرفه ای پزشک و داروساز، افزایش سطح آگاهی آحاد جامعه در خصوص نحوه مصرف صحیح دارو، اصلاح باورهای غلط و خود درمانی ها و سرانجام فعال نمودن کمیته های بررسی نسخ از جمله راه کارها در راستای اصلاح فرهنگ فعلی مصرف دارو در کشور می باشد. یقین داریم با کاهش تجویز دارو از بروز عوارض دارویی نیز کاسته خواهد شد. برای نیل بدین هدف نسخ پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی از جهت الگوی تجویز دارو مورد ارزیابی قرار دادیم.

مواد و روش ها

تحقیق حاضر از نوع توصیفی می باشد که بر روی پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۸۸ انجام شده است.

در ابتدا در هر مرکز بهداشتی درمانی، تعدادی از نسخ پزشکان مورد ارزیابی قرار گرفته اند. سپس تمامی نسخ تجویزی بصورت سه و شش ماهه از نقطه نظر نوع نسخه اعم از آزاد، بیمه روستایی، تامین اجتماعی، نیروهای مسلح و خدمات درمانی مورد بررسی قرار گرفته است.

ابزار گرد آوری اطلاعات، فرمهای بررسی میانگین قیمت و تعداد اقلام دارویی تجویزی پزشک و بررسی عملکرد مراکز بهداشتی درمانی است که بصورت فصلی جمع آوری میگردند. اطلاعات فرمها استخراج و بررسی های لازم روی شاخص های میانگین اقلام تجویزی و میانگین قیمت یک نسخه (صرفاً نسخ بیمه) برای هر پزشک جمع آوری، سپس میانگین اقلام تجویزی به تفکیک هر مرکز محاسبه شده است.

یافته ها

در این مطالعه، تعداد ۲۳۲۹۳ نسخه دارویی مربوط به ۴۷۴ پزشک مرکز بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی بصورت مقایسه ای شش ماهه اول و دوم سال مورد بررسی قرار گرفته اند.

در مرحله نخست در هر مرکز بهداشتی درمانی، ۵۰ نسخه از نسخ پزشکان بصورت رندوم انتخاب و سپس شاخص میانگین اقلام تجویزی و نیز شاخص میانگین قیمت یک نسخه در هر مرکز محاسبه شده است. براساس نتایج بدست آمده، مرکز بهداشت شمیرانات پایین ترین میانگین اقلام تجویزی را در میان مراکز و شبکه های بهداشتی درمانی تحت پوشش داراست. با

جدول ۲- درصد پزشکیانی که در ۵۰ نسخه مورد بررسی میانگین ارقام تجویزی کمتر از ۲,۵ دارند

درصد پزشکان با میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد (کمتر از ۲,۵)				مرکز/شبکه بهداشت
سه ماهه اول ۸۸	سه ماهه دوم ۸۸	سه ماهه سوم ۸۸	سه ماهه چهارم ۸۸	
۵۰	۵۰	۴۳	۵۰	شمال
۲۹	۶۷	۲۰	۲۲	شرق
۶۵	۹۰	۸۲	۱۰۰	شمیرانات
۴۷	۶۴	۴۱	۲۶	پاکدشت
۴۷	۲۹	۶۴	۲۹	دماوند
۷۱	۵۷	۲۵	۱۴	فیروزکوه
۶۴	۶۰	۳۵	۶۴	ورامین

با بررسی میانگین ارقام تجویزی پزشکان مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی طی شش ماهه اول و دوم سال ۸۸ در می یابیم که در "شبکه بهداشت دماوند" و بخصوص در "مرکز بهداشت شمیرانات"، شاهد افزایش قابل ملاحظه ای در تعداد پزشکیانی که میانگین ارقامشان در حد استاندارد می باشد، هستیم. این امر حاکی از این مسئله می باشد که تمهیدات اندیشیده شده مدیران بهداشتی و اقدامات انجام شده مسئولین طی سال ۸۸ جهت ارتقاء فرهنگ نسخه نویسی و مصرف منطقی دارو که تاثیر بسیار مهمی در آینده کیفیت بهداشت و درمان جامعه دارد، مثمر ثمر واقع شده است. اما در "شبکه بهداشت فیروزکوه" با کاهش ۴۴ درصدی در شش ماهه دوم سال در تعداد پزشکیانی که در ۵۰ نسخه بررسی شده اشان میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد داشته اند، روبرو هستیم. کاهش این میزان در "مرکز بهداشت شمال برابر ۴٪"، "مرکز بهداشت شرق ۱۹٪"، شبکه بهداشت پاکدشت ۲۲٪، شبکه بهداشت ورامین ۱۷٪، بوده است. این مسئله بررسی های بیشتری را می طلبد.

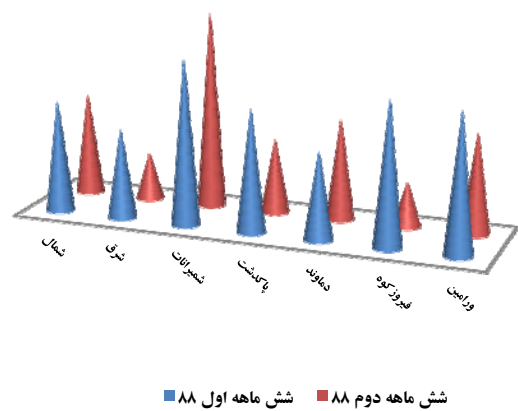
نگاهی اجمالی به جدول شماره ۱ مشخص می گردد که در شش ماهه دوم سال ۸۸، به استثنای شبکه بهداشت دماوند که کاهش سطحی در میانگین ارقام تجویزی پزشکان این شبکه به چشم می خورد، در باقی مراکز و شبکه های بهداشتی روندی صعودی در شاخص میانگین ارقام تجویزی را شاهد هستیم.

جدول ۱- میانگین ارقام تجویزی در نسخ مورد بررسی (مراکز بهداشتی درمانی تابعه دانشگاه شهید بهشتی)

مرکز/شبکه	میانگین ارقام تجویزی	شش ماهه اول ۸۸	شش ماهه دوم ۸۸
شمال	۲,۶۵±۰,۲۸	۲,۷۸±۰,۴۱	
شرق	۲,۶۴±۰,۵۷	۲,۷۳±۰,۷۲	
شمیرانات	۲,۲۲±۰,۳۱	۲,۴۶±۰,۴۴	
پاکدشت	۲,۶۰±۰,۴۶	۲,۸۹±۰,۶۴	
دماوند	۲,۶۰±۰,۲۸	۲,۵۷±۰,۳۹	
فیروزکوه	۲,۵۸±۰,۴۷	۲,۸۶±۰,۵۵	
ورامین	۲,۴۱±۰,۳۰	۲,۶۲±۰,۴۸	

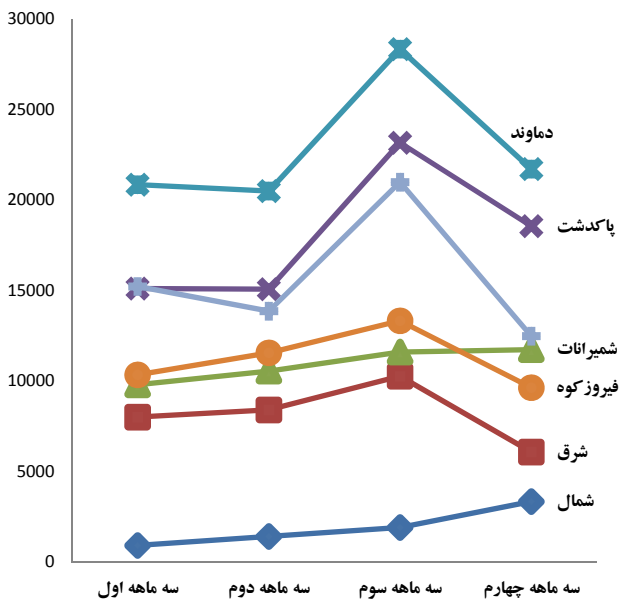
در ۵۰ نسخه مورد بررسی قرار گرفته، در سه ماهه اول و دوم سال، ۹۰٪ و ۶۰٪ پزشکان مرکز بهداشت شمیرانات میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد دارند که این میزان در سه ماهه سوم و چهارم سال به ۸۲٪ و ۱۰۰٪ می رسد. در سه ماهه اول سال و نیز طی شش ماهه دوم سال ۸۸، مرکز بهداشت شرق پایین ترین درصد پزشکیانی را دارد که میانگین ارقام تجویزی اشان در حد استاندارد می باشد. طی شش ماهه اول سال، مرکز بهداشت شرق و نیز شبکه بهداشت دماوند کمترین و مرکز بهداشت شمیرانات بالاترین درصد پزشکان دارای میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد را دارند. در حالیکه در شش ماهه دوم سال، شبکه بهداشت فیروزکوه و مرکز بهداشت شرق کمترین و همچنان شمیرانات بالاترین درصد پزشکان دارای میانگین ارقام تجویزی در حد استاندارد را از آن خود نموده اند.

نمودار مقایسه ای درصد پزشکانی که میانگین اقلام تجویزی در حد استاندارد داشته اند طی سال ۸۸

نمودار ۱- درصد پزشکان با میانگین اقلام تجویزی در حد استاندارد

نمودار مقایسه ای تعداد نسخ پیچیده شده در داروخانه های تحت پوشش معاونت بهداشت به تفکیک مرکز / شبکه سال ۸۸

نمودار مقایسه ای ۲- تعداد نسخ پیچیده شده در سطح معاونت بهداشت شهید بهشتی برحسب مراکز و شبکه های تحت پوشش

با بررسی اطلاعات مربوط به درصد نسخ تجویزی مراکز بهداشتی درمانی طی سال ۸۸، مشخص می گردد که دو مرکز شهری مجموعاً ۱۱ درصد از کل نسخ پیچیده شده در سطح داروخانه های تحت پوشش (حدود ۳۶ درصد از کل داروخانه فعال) را به خود اختصاص داده اند این در حالی است که در سطح شبکه بهداشت فیروزکوه (تنها با داشتن ۱۰ درصد از کل داروخانه های فعال)، ۱۳ درصد از نسخ پیچیده می شوند. اضافه بر آنکه، شبکه بهداشت دماوند نیز با داشتن ۱۰ درصد از داروخانه های فعال تحت پوشش معاونت بهداشت شهید بهشتی بالاترین میزان پیچیده شدن نسخه در داروخانه را به خود اختصاص داده است.

متوسط نسخ پیچیده شده در داروخانه های تحت پوشش معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی در سه ماهه اول ۱۱۴۵۴ نسخه، سه ماهه دوم ۱۱۶۱۴ نسخه ، ۱۵۶۴۹ نسخه و در سه ماهه چهارم برابر ۱۱۹۲۶ نسخه می باشد.

درفصول مختلف سال ۸۸، مرکز بهداشت شمال کمترین میزان و شبکه بهداشت دماوند بالاترین درصد نسخ پیچیده شده در بین مراکز و شبکه های تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی را دارد (بیشتر از متوسط نسخ پیچیده شده).

در بین تمامی مراکز و شبکه ها، نسخ تجویزی پزشکان که در داروخانه های تحت پوشش مراکز بهداشت شمال و شمیرانات طی سه ماهه اول تا چهارم سال ۸۸ پیچیده شده اند با نرخ صعودی رشد یافته است.

طی سه ماهه اول تا چهارم سال ۸۸، مرکز بهداشت شمیرانات و شبکه های بهداشت پاکدشت و دماوند، نسخ پیچیده شده در داروخانه های تابعه بیشتر از متوسط نسخ پیچیده شده در سطح دانشگاه داشته اند.

جدول ۳- فراوانی نسخه پیچیده شده در داروخانه های تحت پوشش

مراکز و شبکه های بهداشتی طی شش ماهه اول سال ۸۸

فراوانی / مرکز/ شبکه	شش ماهه اول ۸۸	شش ماهه دوم ۸۸	سال ۸۸	تعداد داروخانه های فعال
شمال	۲۳۰۳ ٪۱	۵۲۲۵ ٪۳	۷۵۲۸ ٪۲	۶ ٪۱۲
شرق	۱۶۳۹۳ ٪۱۰	۱۶۳۲۴ ٪۸	۳۲۷۱۷ ٪۹	۱۱ ٪۲۴
شمیرانات	۲۰۳۲۰ ٪۱۲	۲۳۳۲۲ ٪۱۲	۴۳۶۴۲ ٪۱۲	۶ ٪۱۲
پاکدشت	۳۰۱۷۵ ٪۱۹	۴۱۷۱۷ ٪۲۲	۷۱۸۹۲ ٪۲۰	۸ ٪۱۷
دماوند	۴۱۳۳۶ ٪۲۶	۵۰۰۴۰ ٪۲۶	۹۱۳۷۶ ٪۲۶	۵ ٪۱۰
فیروزکوه	۲۱۸۸۴ ٪۱۴	۲۲۹۴۵ ٪۱۲	۴۴۸۲۹ ٪۱۳	۵ ٪۱۰
ورامین	۲۹۰۶۹ ٪۱۸	۳۳۴۵۳ ٪۱۷	۶۲۵۲۲ ٪۱۸	۷ ٪۱۵
معاونت بهداشت	۱۶۱۴۸۰ ٪۱۰۰	۱۹۳۰۲۶ ٪۱۰۰	۳۵۴۵۰۶ ٪۱۰۰	۴۸ ٪۱۰۰

در سه ماهه اول و دوم سال، مرکز بهداشت شرق، در سه ماهه سوم شبکه بهداشت ورامین و در سه ماهه چهارم سال ۸۸، شبکه بهداشت فیروزکوه بالاترین میانگین قیمت اقلام در نسخ تجویزی را داشته اند.

بالاترین میانگین قیمت اقلام تجویزی در مناطق تحت پوشش معاونت بهداشت را در آخرین فصل سال در شبکه بهداشت فیروزکوه که دارای بالاترین میانگین اقلام تجویزی نیز می باشد، شاهد هستیم.

در مجموع در سه ماهه پایانی سال با افزایش شاخص میانگین قیمت اقلام تجویزی در نسخ اخذ شده نسبت به فصول قبلی سال روبرو هستیم.

لازم به ذکر است که خوشبختانه با پیگیری های مداوم کارشناسان امور دارویی میانگین قیمت اقلام تجویزی پزشکان تحت پوشش معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی طی سال ۸۸ در حد استاندارد است.

جدول ۴- میانگین قیمت اقلام تجویزی در نسخ پزشکان مراکز و شبکه

های بهداشتی درمانی تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی در سال ۸۸

فراوانی / مرکز/ شبکه	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم
شمال	۱۵۰۴۴ (۲/۷۷)	۱۴۸۷۶ (۲/۵۴)	۱۵۹۲۵ (۲/۸۳)	۱۷۷۷۶ (۲/۷۲)
شرق	۲۰۹۷۸ (۲/۶۰)	۲۱۷۶۲ (۲/۶۸)	۲۰۶۱۸ (۲/۶۴)	۲۳۸۸۹ (۲/۸۳)
شمیرانات	۱۶۲۸۴ (۲/۲۰)	۱۴۹۰۰ (۲/۲۴)	۱۶۴۸۹ (۲/۳۵)	۲۱۷۱۷ (۲/۵۶)
پاکدشت	۲۰۰۷۱ (۲/۶۶)	۱۷۸۳۳ (۲/۵۲)	۱۹۶۵۷ (۲/۸۳)	۲۳۵۹۳ (۲/۹۵)
دماوند	۱۶۲۴۳ (۲/۵۷)	۱۴۱۰۳ (۲/۶۴)	۱۵۹۲۶ (۲/۴۸)	۱۸۷۶۵ (۲/۶۵)
فیروزکوه	۱۸۵۸۷ (۲/۴۷)	۱۹۶۰۴ (۲/۶۷)	۱۷۷۲۵ (۲/۷۳)	۲۵۷۱۵ (۲/۹۷)
ورامین	۱۸۹۳۶ (۲/۴۱)	۱۸۹۴۷ (۲/۴۰)	۲۳۰۵۰ (۲/۶۹)	۲۰۷۹۹ (۲/۴۷)

* در این جدول میانگین قیمت اقلام تجویزی پزشکان در هر نسخه برحسب میانگین اقلام تجویزی در فصول مختلف سال مشخص گردیده و آن دسته از مراکز که رابطه مستقیم بین دو شاخص مذکور در آنها حفظ نشده با خط نشان نمایش داده شده اند.

در شش ماهه اول و دوم سال ۸۸، در بین مراکز و شبکه های تابعه معاونت بهداشت، به ترتیب ۸۱٪ و ۶۸٪ از کل نسخ تجویزی در مرکز بهداشت شرق نسخ آزاد می باشد حال آنکه در شبکه بهداشت فیروزکوه نسخه آزاد کمترین درصد از کل نسخ را داشته که این امر مستلزم بررسی های کارشناسی است. در نسخ بیمه روستایی شبکه بهداشت ورامین بیشترین و شبکه بهداشت پاکدشت کمترین میزان نسخه تجویزی را داشته است. در صورتیکه نسخ تامین اجتماعی شبکه بهداشت پاکدشت بیشترین درصد و مرکز بهداشت شمال کمترین درصد را از آن خود کرده اند.

در بررسی شبکه های بهداشتی بجز پاکدشت، مشاهده می کنیم که نسخ بیمه روستایی بیشترین سهم از نسخ تجویزی را بخود اختصاص داده اند.

جدول ۵- تعداد نسخ تجویزی پزشکان مراکز و شبکه های بهداشت تحت پوشش طی سال ۸۸

نوع نسخه تجویزی	مرکز/شبکه بهداشت	آزاد	بیمه روستایی	تأمین اجتماعی	نیروهای مسلح	خدمات درمانی
شمال		۶۰	۰	۲۹	۴	۷
شرق		۷۴	۰	۱۸	۲	۶
شمیرانات		۳۶	۴۲	۱۷	۲	۳
پاکدشت		۲۸	۲۴	۳۵	۴	۹
دماوند		۲۶	۳۶	۲۸	۳	۷
فیروزکوه		۱۶	۴۲	۲۴	۲	۱۶
ورامین		۲۵	۵۴	۱۳	۳	۵

بحث

تجویز صحیح و مصرف منطقی دارو یکی از عوامل مهم تأمین کننده امنیت سلامت جامعه بشمار می رود.

در بررسی که گرجانی، سلیم نژاد و همکاران روی ۵۱ پزشکان عمومی تبریز انجام دادند (۱)، شاخص میانگین ارقام تجویزی دارو در هر نسخه ۳,۸۲ محاسبه شده است. (این تحقیق در سایت who قابل دسترسی است).

از آنجا که یکی از راهکارهای بررسی الگوی تجویز دارو ارزیابی نسخه است به بررسی نسخ پزشکان تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی پرداختیم.

در مطالعه حاضر در شش ماهه دوم سال با وجود ثابت بودن تعداد داروخانه های فعال تحت پوشش، در مجموع ۱۹۳۰۲۶ نسخه در مراکز بهداشتی درمانی تابعه تجویز شده که این مقدار نسبت به شش ماهه اول سال ۱۹٪ رشد داشته است.

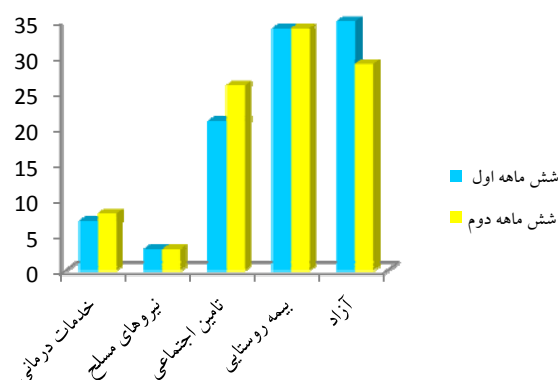
در این بررسی در شش ماهه اول سال، ۵۵٪ از پزشکان میانگین ارقام تجویزی کمتر از ۲,۵ (در نسخه انتخابی شان) داشته اند، این میزان در شش ماهه دوم سال به ۴۲٪ می رسد.

در بررسی که در سال ۸۲ بر روی نسخ مراجعین به داروخانه های دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام گردید (۲)، در مجموع تعداد ۸۲۹۱ نسخه مورد ارزیابی قرار گرفت و میانگین کل تعداد ارقام دارویی در نسخ مورد مطالعه $2,8 \pm 1,6$ بود.

در شش ماهه نخست سال، نسخ آزاد و بیمه روستایی به میزان یکسان ۴۰ درصد از کل نسخ را به خود اختصاص داده بودند در حالیکه در شش ماهه دوم نسخ بیمه روستایی بر نسخ آزاد پیشی می گیرند.

در شش ماهه دوم سال ۸۸ نسبت به شش ماهه اول، بجز شبکه بهداشت ورامین باقی شبکه های با افزایش درصد نسخ بیمه روستایی روبرو هستند.

نمودار مقایسه ای درصد نسخ تجویزی بر حسب نوع نسخه در سطح معاونت بهداشت شهید بهشتی - سال ۸۸

نمودار ۳- درصد نسخ تجویزی در مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش معاونت بهداشت دانشگاه شهید بهشتی سال ۸۸

در بررسی که در سال ۷۸ بر روی شاخص های نسخه نویسی از نظر الگوی تجویز دارو در نسخ پزشکان عمومی بابل انجام شد (۳)، تعداد ۴۰۰۰ نسخه مربوط به ۵۲ پزشک مقطع عمومی مشغول بکار در شهرستان بابل مورد بررسی قرار گرفت، در این مطالعه میانگین تعداد اقلام دارویی ۴,۵ قلم دارو در هر نسخه بود و در ۳۰,۴٪ نسخ پزشکان عمومی عدم هماهنگی داروهای تجویزی مشاهده شد.

در بررسی دیگری که در سال ۷۸ بر روی ۲۱۰۰ نسخه پزشکان طرف قرارداد سازمان خدمات درمانی قزوین انجام شد، میانگین اقلام دارویی در کل نسخ $1,65 \pm 3,549$ بوده است (۴).

نتیجه گیری: براساس نتایج بدست آمده میانگین اقلام تجویز دارو توسط پزشکان تحت پوشش دانشگاه شهید بهشتی و نیز میانگین قیمت اقلام تجویزی (ریال)، از میانگین کشوری پایین تر می باشد (شاخصهای میانگین اقلام تجویزی میانگین قیمت اقلام تجویزی (ریال) در هر نسخه در سالهای ۸۵، ۸۶ و ۸۷ به ترتیب برابر ۳,۴۷ و ۳,۴۱، ۳,۴۱ و ۳,۳۲، ۳,۳۲ و ۳,۳۲ است (۵))، با این وجود می بایست در جهت اصلاح الگوی نسخه نویسی که تاثیر بسیار مهمی در آینده کیفیت بهداشت و درمان جامعه خواهد داشت، تلاش بیشتری صورت گیرد. همچنین نسخ آزاد تجویزی در مرکز بهداشت شمال و شرق درصد بالاتری را نسبت به دیگر نسخ تجویزی نشان میدهد. درحالیکه در مراکز شهری-روستایی (بجز پاکدشت) آمار حاکی از صدور بیشتر نسخ بیمه روستایی است که علت این مسئله انجام بررسی های بیشتری را می طلبد.

*****

تقدیر و تشکر :

بدین وسیله از جناب آقای دکتر عرشی معاون محترم فنی معاونت بهداشت که در انجام این بررسی راهنمایی های ارزشمندی را ارائه کرده اند تشکر و قدردانی می گردد.

منابع :

1. A. Garjrni, M. Salimnejad, M. Shamsmohamadi, V. Baghchevan, R.G. Vahidi, N.Maleki-Dijazi and H. Rezazadeh. Effect of interactive group discussion among physicians to promote rational prescribing. Eastern Mediterranean Journal. March-April 2009

۲. فرزاد نژاد م. بررسی کیفی و کمی نسخ مراجعین به داروخانه های تهران. پایان نامه جهت دریافت دکتری . تهران : دانشگاه علوم پزشکی تهران؛ ۱۳۸۲.

۳. مقدم نیاع. زاهدپاشا ی. میربلوکی م. برادران عقیلی م. تحلیل شاخص های نسخه نویسی از نظر الگوی تجویز دارو در نسخ پزشکان عمومی بابل. ۱۳۷۸.

۴. کریمی ا. دودانگه ف. پایان نامه جهت دریافت دکتری حرفه ای. قزوین:دانشگاه علوم پزشکی قزوین؛ ۱۳۷۸.

5. www.fdo.ir